

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Oppgave 1.

Den norske høymiddelalderstaten Functioener, maktgrunnlag og styringsverk.

Høymiddelalderen ca 1050-1350

Statens functioener var å berokte landet innenfor de grensene som gjaldt, og i overfor landets inntekter og eiendommer, ressurser.

Dette gjaldt både for ytre landnær og indre landnær.

Dette innebær også berokte av innbyggere i landet og skattpandene - orkenoyene, som i land avomland.

Det var også viktig å se til at ting gikk løst i rett for seg og at det ble gitt muligheter for handel med varer, og både av innenlands varer og varer fra utlandene. For å få dette til, var det nødvendig med en viss ro og orden i riket.

Befolkningen bestod i hovedsak av bønder, 90% av befolkningen på disse tider var bønder som dyrket jorden.

Det var en hierarkisk stat med

kongen og hans nærmeste menn på toppen.

Vi fikk også en sterk geistelig makt i denne perioden.

Den verdslige og den geistelige makten var bestemende for den norske staten i høymiddelalderen.

- Den verdslige makten var bestemende over landet og folkets lov- og rett i det daglige

- Den geistelige var bestemende over folkets religiøsitet, - dåp, konfirmasjon, vielse, død. Den hadde også sin egen domsmyndighet som skulle domme over lovbrudd av geistelig karakter, som f.eks. brudd på heliglagsfred - altså lov til å

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

arbeide på helligdager, seksualbetsudd - f. lles.
leiarval utenfor ekteskap.

Den geistlige domstolen domte og i alle saker der som
gjald kirkenes tjenestemenn.

Statens berod på en måte av- for styresorganene

Den geistlige med sitt hierarki og den verdslige
med sitt hierarki, mens Allmenen som stort sett
var bønder og arptatte av- det daglige som i skaffe
mat og drive jorda i det daglige måtte innvilke seg
etter disse to myndighetene. Det var like vel
avhengighetsforhold mellom disse tre partene.

Både kongemakten og kirke makten var avhengige
av bondene for å drive eiendommene deres, og
skaffe de mat samt sørge for deres rikdom.

Bøndene brøngte beskyttelse for seg og sine og for
å få drive/dyrke jorda uten å måtte tenke på å
forsvare seg helt tiden. Dette fikk de i form av
vorn fra - kongens menn /hövdingen og hird.

Kongemakten og kirke makten hadde også ett avhengighets-
forhold til hverandre, kirka var avhengig av
kongens beskyttelse - evapnet beskyttelse, mens kongen
var avhengig av kirkenes velignelse. - Konge av
guds nåde - sterk styrking av kongens posisjon
som overste leder - etter gud. Samtidig så
hadde de en frykt for hverandres styrke og makt.

Høy middelalderen var en periode som var
preget av både mange år med fred og rolige
tider, men etter Sigurd ferdalsfæres tid, kom det en
lang periode med borgerkriger, da var de
fredelige tiden over.

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

Den norske staten fikk i 152-53 eget Erkebispe sete i Nidaros. Erkebispem ~~regjering~~ styrte direkte under paven og mottok sine instruksjoner fra Paven. Føen ble da knyttet Norge vært en provins under erkebiskopen (i det, koin?) Det at Norge fikk sitt eget erkebispe sete kan nok tenkes i ~~et~~ ha vært styrkende for den geistelige makten i Norge og i fikk en konflikt mellom Erkebiskoppen og kongen om hvem som skulle utnevne biskoppene i landet. Det var viktig for kongen at ha loyale biskopper, dette hadde han best kontroll på ved å utnevne biskoppene selv. Erkebiskoppen på sin side ville ha kontroll over hele den geistelige ordren og mente naturlig nok at dette var hans jobb. Erkebiskopen ønsket en ~~stærk~~ ^{sterk} kirke-makt, mens kongen fryktet den hvis den ble for sterk.

ford var viktig på disse tidene, og mye jord-land i god hevd gav stor rikdom.

Kirka var på disse tidene den største jordeier i Norge. Kirka eide 40% av den dyrkbare jorda, hvilket betydde at den saft på stor rikdom.

Kongen og hans men hadde også store rikdomer. Kongen selv hadde ikke alene en mye jord, men sammen med adelen eller heller kongens loyale høvdinger (Norge like alle mange høvdinger = storbander) hadde de mye land ca 30% ca 30% eide selvstendige bønders også. Men ble forskyllt fra tidlig middelalder da 75% var selvstendige bønders hadde denne makt-faktoren ~~svakt~~ ^{forsterket} seg veldig. En mulig forklaring kan være når det gjelder konge og høvdinger, at bønders ga fra

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

seg eien dommene i bytte mot værn. De
 hadde da bolig leieskild kontrakter for seg og
 sine på jorda, og fikk drive den på samme måte
 som før - forvilkelsen var at overskuddet skulle
 "betales" til eieren, kongen eller stor ^{høvding} bonden tilbrake
 fikk bonden beskyttelse
 Kirken kan ha fått sine eiendommer i gaver, som
 bønn for ekstra beskyttelse og værn fra Gud, eller
 den kan ha fått eiendommer i arv etter forfedre
 som har gått bort. Siden da kirken var så
 stor jordier alene, er det vel også grunn til å
 tro at de har fått store eiendommer fra enten
 kongene selv og eller hans nærmeste forfedre
 Eiendommene kan og ha kommet - form av - biter fra
 lovbrudd.
 Tiende måtte betales for alle bønder og av tienden
 gikk $\frac{1}{4}$ til biskop $\frac{1}{4}$ til presten $\frac{1}{4}$ til kongen og $\frac{1}{4}$ til
 de fattige som bondene sørget for selv.
 Tienden var $\frac{1}{6}$ av kalvevidien på bruket, og ble
 betalt i naturvarer. Korn, kjøtt, melk, smør o.l.
 Perioden med borgerkrigene hadde sin bakgrunn
 i uklare arveregler.
 Det var i utgangspunktet bare to etter som
 hadde mulighet til å bli konger, dvs var av kongelig
 stamme. Men loven var, etter de gamle landskapslovene
 at alle sønner elds og rekte hadde mulighet
 til å bli konger, det var etter hvert ganske mange og
 det førte til en rekke stridigheter og maktkamper
 mellom forskjellige allianser som var ute etter makt.
 Dette var ikke hensiktsmessig, og i samarbeid
 med kirken og arkebisdommen fikk en en enforbitt

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

lov om arvekongedømmet. Og fikk innrätt Magnus. (ikke ektefælle og ikke eldst)
 Arvekongedømmet vil vi at bare ektefælle og eldste sønner kunne bli konger.

Konger var også bestemte når det gjaldt ~~for~~ lovgivning bare han kunne bestemme ^{ny} lover og forandre lover. Han hadde stor makt men han diskuterte og rådførte seg med slike situasjoner det er også sannsynlig å anta at erkebiskopp og evt. biskopp hadde ett ord med i laget i ~~lovgivende~~ diskusjonene om rikets lover.

Dette er også en periode med stor befolkningsvekst, og i slutten av denne perioden er det grunn til å tro at det var så mye som ca 440 000 innbyggere i Norge.

Når vi vet at leveret i hovedsak var basert på naturlig hushold - og befolkningen åtte - ga det seg utslag i behov for ny jord og flere bruk. Grønder av en viss størrelse kunne deles og stykkes opp, og gi levestruktur for flere.

Det ble også dyrket ny jord i relativt stort omfang. Den beste jorda var for allveide dyrket, så den nye jorda ble dyrket i områder som kunne ligge høyere opp (mot fjellet) eller lenger inn i skogene - lenger vekk fra de lokale renhøene.

Disse gjerdene var gjerne mer krongroene og ga ikke så godt utbytte. → Men det førte likevel til mer melker for kongen ^{og kirken} foran av kirke og landdrift.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

I tidlig høymiddelalder var kongen en reisekonge. Norge hadde ett reisekongedømme der kongen reiste med sine menn gjennom landet.

Delte var for å ha oppsiga med landet samt å vise seg for folket, knytte kontakter, løpse menn ved å gi gaver.

Det var også en praktisk årsak til dette, "Rikdommen" bestod av inntekt i form av naturalka, og var vi vet at det var vanskelig å få fraktet alt dette til ett sted, reiste kongen selv rundt med sin hird og slo seg ned på heringsgårder/kongsgårder rundt i landet og ~~gj~~ og drakt og var gjest med hele sin hær. Så reiste han videre.

Otteren i høymiddelalderen ble det mer og mer skilt på dette. Kongen ble boplat i en av byene.

Norge hadde da flere byer, Men det er særlig Nidaros, Bergen og Oslo som var aktuelle for kongen å ~~bo~~ bo i. Her var det også store geistlige sentre med biskoper, kirker og klostere. Samt handel, det utviklet seg etter hvert store handelsaktiviteter i disse byene. Og byene hadde store områder som overvokst varer fra bøndene ble fraktet vint til og omsatt/byttet i understrukturen som f.eks. brenn.

Her fantes også luksusvarer som var nødvendig for konger og stormenn. Luksusvarer som med handelsmenn fra utlandet.

Kongen kunne ikke bli i en kontroll selv over hele dette store riket, og ble derfor etter hvert avhengig av stedfortrederne til å ivareta landets lov og rett samt å være i landskyld og tiend.

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

Til dette fikk han rysselmen som var plassert
 rundt i landet. På det meste var det ca mange
 som 50 rysselmen i Norge og skattemen
 Skattemen var som Norge hadde makt i mer som
 låg utenfor landegrensen - Ytre landnåm.
 Indre landnåm er landet innenfor landegrensen
 og kysten.
 Kongen hadde alle av hird. En slates her som var
 med ham over alt og beskyttet ham og hans eiendommer.
 Rysselmenene hadde også en hovedkiral. Det samme
 hadde de lokale høvdingene.
 Landet hadde lover. Gulatingslov, Forfatningslov
 Borgartingslov bl.a. Dette var regionale lover som
 gjaldt for de forskjellige ~~lovene~~ regionene.
 Dette var lover som befolkningen skulle følge og
 som bygde på de gamle landskapslovene.
 Det var lover om jord og eiendomsrett, lov og
 rett i forhold til vold, arv, ^{tyveri}krav og andre lags
 former for lovbrudd.
~~Etter~~ Under Magnus dagers saker fikk han samlet
 lovene, slik at alle det nå ble en felleis lov for
 hele staten Norge. Den er bygget videre på de gamle
 lovene.
 For å håndheve disse lovene hadde kongen som
 lidhigene nevnt. rysselmen. - det var også lag-
 men. Dette var bønder av en viss sosial rang
 som kjente lovene og som var med og dømte
 i saker.
 Arenær for dom var Ailde og Ting.
 Gildene hadde forskyldig funksjon fra Tingene.
 Gildene var i tillegg sosiale arenær hvor

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

helt familien var med ~~med~~ og der var gruppeinger
 der de med legalitet til hverandre spiste og alt
 sammen. Her var kvinner og barn også med.

Tingene var av mer formell art, og her var
 det bare menn. Her var det lovbrudd av
 mer formell art som ble avgjort. Dommer ble
 løst i form av bålet - som måtte gjøres opp i
 naturvaka.

Kongen hadde også oppbevarsteden - steder hvor
~~skatte~~ ^{innskuttene} av bålet og kender skulle føres.

På denne tiden var det kun sammen som var
 skattelagt.

Kongen hadde sikkerhet i gang i året.

Den geistlige makten var også spredt rundt i
 riket. I starten hadde som nevnt norske ikke noe
 Erkebispedømme, men deri hadde biskopper. Til å
 begynne med var det til og med reise biskopp
 som stadig fulgte med kongen og hans hær
 under reisekonge dommet.

Seneere ble biskopene befaste og de ble det i de
 store byene og handelscentrene. Der var også
 de fleste klostrene, og på denne tiden var det
 flere forskjellige munkeordener i Norge - Benediktiner
 Francher, cisterianer o.s.v. Denne ordener var der også.
 Utover på lands bygdene var det prestene som var
 de som var nedlagt i den geistlige hierarkiet
 som padder. Det var disse som hadde den
 daglige omgangen med de vanlige menneskene.
 Kirkene deres var det kongen eller lokale
 myndigheter som hadde besjelt, og her hadde de

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

rett i kirke. De skoleste nye prester, de forrettet
 de kirkelege tjenester. dip konfirm osv.
 Befolkningen måtte betale for kirkelege tjenester
 samtidig som de var lønnet. dip o.s.v. virkelig --
 De passet på at ikke bondene brøt de verdifulle girkelige
 lovene, og meldte fra oppover i systemet hvis
 dette skjedde. Den som hadde brøtt den girkelige
 loven ble bødlagt og måtte skrive offentlig i
 kirken.

Prestene skulle egentlig leve i rettsel, men veldig
 mange hadde familier. Paven godkjente også velte somer
 å bli utvalgt til prestestillingen.

Men kunne på disse tiden både reg ut av lønnsudd.
 kirken hadde skrivekyndige menn, og benyttet
 seg mye av skriften. Dette var av
 interesse for kongen, som hadde behov for å
 benytte seg av skrivekyndigheten.

Det ble opprettet kapeller for skrivekyndige som
 kongen var avhengig av og som arbeidet
 for kongemakten.

Vi hadde altså en kongemakt som var
 avhengig av kirke makten samtidig som
 kongemakten fryktet den sterke kirke makten.

På den annen side kan vi si at kirke makten
 var avhengig av kongemakten til vern og
 beskyttelse. Gjensidig maktavhengighet.

På samme hadde vi bondene som de rike maktene
 skodde seg på, men de var avhengige av ordren disse
 "forvaltet" rikdomen. Bondene var på sin side avhengig
 av både kongen og -vern og girkelig makt - lov og rettsvesen.

Kurskode/Fag: 41-110Kandidatnr. : 8151Dato : 4/12-2007Ark nr. : 10 av 10Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

På denne måten kom en albra i. at
begynnelsestiden var preget av
3 samfunnsgrupper som var veldig forskjellige
fra hverandre, men som allikevel hadde
et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre.
Et patronatsavhengighetsforhold.